

Kvinnovåldets ansikten

En kvinna som inte lyder eller planerar att lämna sin man kan vänta sig en sönderfränt kropp. Trots att syraattacker numera är straffbara visar verkligheten att det fortfarande är en vanlig metod för hämnd. Chenda och Soriya är två kvinnor från Kambodja som blivit drabbade och sökt en fristad på kliniken där livet får nytt hopp.

AV JOHAN AUGUSTIN
FOTO: JONAS GRATZER

Ungefär 100 syraattacker sker varje år i Kambodja, men mörkertalet beräknas vara stort.

En läkare undersöker Chendas skador.

3-åriga Arun gråter när han får bandaget borttaget efter en syraattack.

Det gälla skriket tränger igenom de vita väggar, över det kaklade golvet, genom sovsalen där tio sängar står tätt utplacerade och hela vägen ut i den lummiga trädgård som omger CASC:s (Cambodian Acid Survivors Charity) huvudbyggnad.

Från 3-åriga Aruns kinder strömmar tårarna. Det smärtstillande medlet verkar inte göra mycket nytta när han krampaktigt kramar sin mamma Chendas hand medan en läkare på CASC klipper bort bandagen på pojkens ärrade fötter och smalben.

Pojken och hans mamma, som är från Koh Kong-provinsen nära gränsen till Thailand, råkade för sex månader sedan ut för det våld som ofta glöms bort i Kambodja. Det våld som ingen vill prata om – de blev offer för en syraattack.

Chenda, vars hela överkropp bär ett tryckförband som är format efter hennes kropp sedan ryggen, bröstet och armarna fick syra över sig den där kvällen, berättar om sin före detta pojkvän som hon förlovat sig med men som hon i sista stund avblåste bröllopet med.

–Han var alltid våldsam

förklarar den 29-åriga Chenda, och fortsätter:

–En kväll kom han hem till oss och kastade syra på min kropp. Efter det gav han sig på min son som fick brännskador över båda benen.

Socialt stigma

Efter övergreppet försvann expojkvännen över den thailändska gränsen. Där samarbetar den thailändska polisen med den kambodjanska, som även har kopplat in Interpol, för att söka efter mannen. Det är viktigt för Chenda att expojkvännen hittas. Så länge han är fri kan hon och Arun inte återvända hem av rädsla för att han ska komma tillbaka.

Straffskalan i Kambodja för att kasta syra på någon har fram till för ungefär ett år sedan varit obetydlig. Ofta har fallen inte lett till rättegång på grund av bristande bevis, korrumpierade poliser och domare eller för att offren varit för rädda för att vittna. Men sedan lagen skärptes efter att organisationer som exempelvis CASC pressat Kambodjas regering är lagen inte längre lika lätt att kringgå.

För Chenda innebär det att hon kommer att vittna i en

rättegång där förövaren inte behöver närvara. När polisen hittar honom kommer han att dömas till mellan 10 och 20 års fängelse för ”dubbelt övergrepp” på Chenda och Arun. Chenda har redan genomgått fyra hudoperationer och hennes son en. För båda väntar nya operationer inom kort.

Före attacken hade Chenda en liten sminkbutik, men sedan inkomsterna uteblivit har hon fått förlita sig på de pengar som hennes släktingar tar med sig till CASC:s lokaler. Det sociala stigma som ofta drabbar de kvinnor som blivit utsatta för syraattackerna beror, enligt henne själv, på att personer i offrets närhet tycker att det finns en självförvällad orsak till attacken.

I Chendas fall vet alla i hembyn vad som låg bakom, och Chenda tror inte att folk kommer att prata bakom hennes rygg. I stället har hon ett värre problem att oroa sig för – sin sons framtida men. Syran som tränger in genom huden går in i vävnaderna och kan påverka skelett och muskler. För Arun

Forts på nästa sida

En kväll kom han hem till oss och kastade syra på min kropp. ”

När polisen griper honom får han 10 till 20 års fängelse

Soriya betraktar sin nya spegelbild.

Forts från föreg sida

innebär det att han kan få problem att gå och springa längre fram i livet.

Rehabiliteringscentrumet som drivs av CASC där Arun och Chenda och ett 20-tal andra patienter, mestadels kvinnor från hela landet, bor ligger i Kandal-provinsen, en timmes bilresa utanför huvudstaden Phnom Penh. Det vilar ett lugn över det slutna området och patienterna ligger i hängmattor som är fästa i krokar under de trähus med trappor där de bor.

En äldre kvinna sitter och virkar medan några andra pratar om att de ska skörda papaya från fruktträden som växer i trädgården. Fågelkvitter blandas med ljuden från gässen och kalkonerna som går i en nybyggd inhägnad bredvid fiskdammen där några tusen fiskyngel har utplacrats.

Centrumet är inte helt självförsörjande på frukt och grönsaker men grönsakslandet är imponerande. Att få lära sig hur till exempel naturgödsel fungerar och att föda upp kalkoner är en del i rehabiliteringsarbetet.

I skuggan av ett träd sitter Soriya i en gungstol och vaggar

långsamt fram och tillbaka. Den 30-åriga kvinnan har inte haft samma tur som Chenda med sin omgivning, utan drabbats av det sociala stigma som ofta är synonymt med syraattackerna. Hennes ansikte är sönderfränt och det som en gång var en näsa är nästan borta. För att kunna andas genom näsan har Soriya fått några plaströr instuckna i näsborrarna. Hon bär en krage och innanför den ett heltäckande tryckförband som täcker bröstet och axlarna.

I den 35-gradiga värmen som verkar stå helt stilla kliar det något fruktansvärt, berättar Soriya.

–Jag måste duscha tre, fyra gånger om dagen. Min kropp känns överhettad nästan hela tiden. Det känns som om tusan nålar sticker mig.

Soriya berättar sammanbitet om den där dagen, den 31 maj förra året, som skulle förändra hela hennes liv. Hon hade några veckor tidigare bestämt sig för att ta ut skilsmässa från sin man, som Soriya beskriver som konstant svartsjuk.

Blivit blind

Hennes exman ville ta med henne till en lokal restaurang på sin motorcykel, men stan-

nade halvvägs för att kissa.

–Så fort vi stannade kom det en annan motorcykel med två män. Mannen som satt längst bak kastade en påse med syra i ansiktet på mig, berättar Soriya.

Eftersom förövarna bar hjälm med mörka visir kunde Soriya inte känna igen dem, men hon är övertygad om att de blev betalda av hennes exman för att utföra dådet.

–Han har aldrig kommit hit och hälsat på mig, och nu har

Syran tränger in genom huden och påverkar skelett och muskler. ”

han flyttat till en annan provins men ringer mig varje dag för att försäkra sig om att jag inte kommer att göra en anmälan, fortsätter hon.

Men att anmäla sin exman är precis vad Soriya tänker göra. När hon har ork. Kanske efter den sjunde operationen, som ska genomföras om ett par veckor. Hon har redan genomgått sex operationer. Vid nästa kommer läkarna att fo-

kusera på munnen som är kraftigt förskjutet av den ärrbildning som uppstått.

Måste dölja sig

Soriya är blind på sitt högra öga. Hon hoppas få ett konstgjort öga insatt så småningom. Trots krämporna håller hon modet uppe och försöker le när hon berättar att CASC gör allt för att hon ska trivas här. De ger henne kostnadsfri mat och husrum, men framför allt får Soriya respekt av andra likasinnade som förstår vad hon går igenom.

Soriya, som tidigare bodde i Phnom Penh där hon jobbade på en tygfabrik, minns arbetskollegornas skratt och vännernas fester efter arbetsdagarnas slut. Men allt det försvann i samma ögonblick som den frätande syran åt sig igenom hennes ansikte. Soriya hade tidigare sett samma sak hända med andra bekanta i huvudstaden och hoppades att det aldrig skulle hända henne.

Hon har inte lämnat rehabiliteringscentrumet sedan hon kom hit, men har sett vad som händer med andra kvinnor som råkat ut för samma sak.

–Jag kommer vara tvungen att dölja mitt ansikte när jag går ut, jag vet att folk pratar bak-

Därför är attacker vanliga i Kambodja

Syra säljs fortfarande öppet på många ställen, ofta går det att köpa bilbatterisyra och andra syror i en plastpåse för en dollar på marknader eller i affärer. Syran förvaras ofta utan några säkerhetsföreskrifter. I gummiträdsindustrin, där syra används, sker många olyckor.

Kambodja är ett sargat land efter Röda khmerernas tyranni i slutet av 70-talet och inbördeskriget som följde. Befolkningen har drabbats hårt av landminor som fortfarande finns i marken och på många håll saknas nödvändig konflikthantering.

Gatuliv i Kambodjas huvudstad Phnom Penh.

om ryggen på sådana som jag.

Ingen av Soriyas gamla vänner eller arbetskollegor har kommit och besökt henne på centrumet.

–Jag har blivit av med alla mina vänner, säger hon och tittar bort samtidigt som leendet försvinner från den missformade munnen.

Den enda i hennes närhet som kommer hit är systemen, som hjälper till med vardagsbestyren. Föräldrarna, som bor i en annan provins, har Soriya förbjudit att komma hit och hälsa på.

–De ringer mig varje dag och jag saknar dem, men jag vill inte att de ska se mig så här. Det är bättre att de arbetar och tjänar pengar än att de kommer hit och tycker synd om mig.

Vill komma hem

Att gå tillbaka till fabriken och jobba när hon blir mer återställd är inget alternativ, menar Soriya, som säger att det kommer att ta lång tid att förändra attityden hos människorna i samhället.

I stället vill hon återvända till sina föräldrars hemprovins där hon själv växte upp, och starta ett eget företag. Kanske ett skrädderi.

En 19-årig kvinna visar en bild på sig själv som sångerska innan hon blev ett offer för syran.

Även barn finns med i tankarna.

–Jag drömmer om barn, men vet inte om det kommer att fungera för mig, säger hon.

Lite längre bort springer Arun. För ett ögonblick verkar pojken inte ha några problem med sina ärrade fötter när han leker med gårdshunden, som föddes utan fungerande bakben och som nu hankar sig fram på sina två muskulösa framben.

En hund som även den har fått ett hem i fristaden.

Fotnot: Alla namn är fingrade med hänsyn till de drabbade identiteter.

Fakta i siffror

► Ungefär 100 syraattacker sker varje år i Kambodja, men mörkertalet beräknas vara stort.

► Orsakerna är främst hat och svartsjuka, som står för en tredjedel av attackerna, medan en fjärdedel är olyckor på fabriker och andra platser.

► I världen är attacker vanligast förekommande i Kambodja, Bangladesh, Indien, Pakistan och Afghanistan. De inträffar också i Iran, Kina och Etiopien. Historiskt sett har syraattacker även förekommit i Europa.

► 80 procent av offren i världen är kvinnor och 70 procent är under 18 år.

► För 10 år sedan skärpte Bangladesh lagstiftningen och införde dödsstraff för förövare, samt gjorde det svårare att sälja syra. I Pakistan och Iran är lagstiftningen att förövaren själv ska få syra hällt i sina ögon.

► De vanligaste formerna av syra vid attacker är salt- och svavelsyra.

Våldsbrott i Sverige

► Under 2010 anmäldes totalt cirka 87 500 misshandelsbrott i Sverige. Anmälningarna har ökat kontinuerligt de senaste tio åren.

► Drygt 85 procent av de som misstänks för misshandel mot kvinnor är män (2010).

► 20 procent av anmälningarna gällande misshandel mot kvinnor ledde till att en misstänkt kunde knytas till brottet.

► Alkohol och narkotika är vanligt förekommande i samband med våldsbrott. I sex av tio fall uppger den utsatta att förövaren varit påverkad.

► Ungefär två tredjedelar av de våldsutsatta kvinnorna uppger att våldet orsakat någon form av kroppsskada.

► År 2011 konstaterades 81 fall av dödligt våld i Sverige. Dödligt våld sker oftast i hemmet, där insynen är begränsad.

Källa: Brottsförebyggande rådet (BRÅ)